

IL-GĦALI JKUN IMSIEFER

Lil A. M. G., haddiem fuq il-haddiema.

Kemm kont ilek tafu lil Fredu?

Madwar it-tletin sena, mita kien beda x-xogħol tal-breikwoter għax niftakru mpiegat ma' Pearson li kien għabar kemun nies sab biex jagħlaq id-daħla tal-Port-il-Kbir u jaqta' u jibni ż-żewġ baċini ta' Għajn Dwieli. Fredu kellu f'idejh ix-xogħol tal-qtigh il-blat u t-taħlit tas-sement il-Mistra, f'dik id-daħla tal-baħar taħt Selmun, il-ġewwa mill-Pwales.

— Jien kont naf lil Fredu fl-uffizzju ta' Għajn Dwieli.

— Iva, għax mill-Mistra talab li jibagħtuh x'imkien ieħor għax kien xaba' mill-post u kien fatta ta' ser iħoss rasu.

— Dan kif? Qatt ma smajt x'kien ġralu.

— Haġa ta' xejn li tatu ġewwa wisq; kien qalli. Ara kif kienet il-biċċa.

Dan Fredu kellu f'idejh in-nefqa ta' dik il-ġemgħa kbira ta' haddiema, iħallas in-nies, jixtri, igħabbi, iħott, kollox fuq spallejh. Kienu saqqfulu dwejra ta' erba' kmamar, uffizzju, kamra tar-rqad għalih u oħra għar-raġel li tawh biex igħinu, ċertu Indri mill-Mellieħa. Fredu jikteb u jikkontja u Indri jgħarrax man-nies, raġel fuq tiegħu, moħħu sejjer dejjem biex kollox imur sewwa, in-nies taħdem kemm imissha u ħala isir mill-inqas. Jekk kien jista' jdabbar sold barrani kien jara kif jagħmel biex idabbru imma ma' Fredu kien ħabel u satal, jaqdih f'kollox u l-kontijiet dejjem ħabba b'ħabba.

Fredu kienet għal qalbu dik il-ħajja, xogħol bil-qies, xi sajda kull tant, xi dawra għas-summien f'Settembru u f'April, lejn il-belt tista' tgħid ma jidher qatt ħilief mita jidħol b'xi rapport għall-kapijiet Ingliżi.

Darba x-xitan ried li ma satâx isib il-muftieħ tal-kaxxa tal-flus. Qalleb, aqla', ħawwad, fittex u arġa' fittex, das-sensafidi ta' muftieħ ma nsabx. Rasu saħnet Fredu. Kif iħallas nhar is-Sibt? Indri fittex miegħu, imma rasu baqgħet flokha.

— X'ser nagħmlu Indri?

— La ma sibniex il-muftieħ insibu min jaf jiftaħ il-kaxxa. Int tħallas nofs lira biex tinfetaħ il-kaxxa?

— U f'dan il-barr fejn issib haddied suriet in-nies? Li kont il-Belt kont immur għand Borrija fuq is-sur tal-ħaddidin. Hawn ma naf lil hadd.

— Jien għandi bin ħija, qal Indri, jaħdem hawn magħna u jiftaħħielek il-kaxxa f'anqas minn nofs siegħa.

—Qalbu nghafset Fredu biex idahhial liaddiem l'offizzju ibagħbas il-kaxxa tal-flus, imma xi haġa kellu jagħmel.

- Newlu—qal lil Indri.

--Gie l-guvnott kollu ferħan. Hares lejn is-serratura, hareġ mill-but musmar ta' Franza u nitfa firdiferru u beda jgħawwar; il-fuq, l-isfel, fil-ġenb; sa flahħar tlik, tlik, id-duda tħarrket u l-bieba nfethet.

Fredu jħares b'għajnejh imqabbza l-barra. Malli nfethet il-kaxxa qabad ftit xelini biex iħallas lit-tifel imma Indri midd idu—Newwel, qallu, issa nħallsu jien.

Fredu deherlu u ma deherlux li l-flus ma marrux kollha għand it-tifel imma kollu hosbien fuq li ġara ma ħasibx ħazin, moħħu kif ser tibqa sejra' dil-bieċa tal-kaxxa bla muftieħ.

Mita baqgħu wħudhom qal lil Indri :

—Issa kull mita rridu nitthu l-kaxxa għandi nonfoq dal-flus kollha, Indri ?

—U lè, din kienet darba għax konna mgħaġġlin, darb'ohra neħselu b'irħias. Int għal issa tgħid xejn li ma għandekx muftieħ għax għadu ma jaf hadd. Jekk jidhirlek âti xi haġa fix-xahar lit-tifel u ssibu miegħek kull mita tridu. U jekk dak it-tifel ma joghġbokx insiblek iehor, kollha tfal li jiġu minni u naf x'inhuma. Oqgħod bi kwietek, jien dejjem hawn.'

Fredu aktar mela rasu mita ra li nofs in-nies ta' madwaru kienu jafu jiskassaw is-serraturi. Hars li huwa mdawwar bil-ħallelin li ma kellhomx ħilief jistennew is-sieġha biex jagħtuh is-salt. Il-għada malli ra lil Indri staqsih jekk sabx il-muftieħ.

—Din tal-muftieħ hadta bi kbira wisq, sur Fred, qallu Indri. Donni jien m'inhix hawn. Koss milli rajt il-bierah jien dik il-kaxxa niftaħha biċ-ċajt. Int qiesek li l-muftieħ qiegħed f'buti, malli trid tiftaħ sejjahli, lili tafni biż-zejjed. Jekk jidhirlek għid lis-sur Pearson iżidli nitfa fil-paga, imqar six-pens kull jum, ahna b'kollox nifirħu ! U baqa' ħiereġ il-barra.

Aktar ma titwal din il-ħaġa aktar bdiet toqorsu lil Fredu, beda ma johroġx mid-dwerja ħilief għal xi ħtieġa kbira u mita Indri kien joqgħod floku, għax għal Indri kien jaħlef u kien jafdah b'għajnejh magħluqa. Lit-tifel ma ziedx isejjaħlu għax Indri kien jiftaħ il-kaxxa f'kemm ili ngħidlek.

Wara xi jumejn raġa' waqa' l-kliem fuq il-kaxxa u l-muftieħ.

—Il-biżgħa tiegħi Indri, qal Fredu, li bil-lejl għad jagħmlulna xi waħda mita jxommu li l-muftieħ ma sibniehx,

—Sur Fred inti s'issa naqsek xi haġa ?

—Xejn s'issa imma mil-lum il-quddiem ma nafx x'ser isir; moħħi għoddni tliftu.

—Ma jsir xejn, sur Fred, għax jien ħisibt għal kollox. Mela la trid tafha jiena ġurdien ixjeħ min-nies kollha li għandek ma' dwarek u raġel tas-servizz. Għandek tkun taf li mita inti tidħol torqod jien niftaħi malajr il-kaxxa u kull ma nsib indaħħlu fi xkora żgħira li naħbi ġewwa ħofra taħt is-sodda tiegħi, għax hekk inkun żgur : Filgħodu kmieni nqigħed kollox f'loku u billi dan ma jafu hadd il-biċċa miexja ħarir.

—Lis-sur Fred kienet se ttiħ puplesija, demmu tala' għar-rasu, ħimar, il-għaraq xaqq għalih u biex ma jitwigherx ma' Indri ħareġ il-barra biex bħalli kieku jgħib xi haġa.

—Issa qigħed fil-frisk, qal fih in-nifsu, ilħiti f'idejn in-nies u ma għandhomx ħilief jintfuħieli. Jew nitbighed minn hawn, jew nigġennen jew nitlef il-post."

Aħseb u għib min jaħseb waħħialha f'moħħu li jitlob li ji-baġħtuh f'post ieħor. Lil Indri ma qallu xejn u baqa' kollox sejjer kif kien qabel. Kiteb lill-Kap u talbu li jibdillu l-post għax kien ilu żmien il-Mistra u xtaq ikun f'tit lejn il-belt. Fl-aħħar kitbulu li mill-ewwel tax-xaħar imur Kap tal-uffizzju Għajn Dwieli. Qabel telaq kiteb li l-kaxxa tal-flus kienet ċkienet għal dak li kellu jaħžen fiha u baġħtulu oħra akbar u hekk fuq it-telfa tal-muffieħi ma nkixef xejn u l-iskrivan il-ġdid ma ħallielu ebda għawġ.

Il-Mistra ma rah hadd iżjed u jekk ra lil Indri, xi darba, għax iltaqa' miegħu Għajn Dwieli jew Bormla.

L-imsejken Fredu kien jgħbed marda mhux kerha f'tit li baqa' l-Mistra ġimgħa oħra. Lil Indri baqa' jħobbu għax għad li daħħlu f'basla li ma bħalha kien dejjem raġel miegħu u kull ma għamel biex jistru u jħarislu rasu għad li fil-bogħod il-bogħod kien jaqbillu jxammar dejjem għal sidu. Fredu baqa' ma' Pearson sa ma spiċċa x-xogħol li kellu Malta imma wara l-biċċa tal-Mistra ma baqax fuq ruħu u ċajtier kif konna nafuh qabel, u f'tit f'tit hadd ma rah iżjed. M'ilix li smajt li miet. Alla jaħfirlu kien raġel ħelu u ta' fommu sieket sa fejn nafu."

—Jien kont midħla tiegħu iżda dil-ħirafa tal-Mistra qatt ma qalħieli — Sewwa jgħidu li l-għali jkun imsefer.

Ag. 1932.

T. Z.